

ГАРЧИГ

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
1.1. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл.....	3
1.2. Уурхайн жилийн хүчин чадал, горим ба ашиглалтын хугацаа.....	5
2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	6
2.1. Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга.....	6
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ 10	
3.1. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт.....	10
4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ.....	12
5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	13
6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	15
7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	16
8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	17
9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	18
10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	19
11. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	20
12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР.....	21
13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	22
14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	24

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн булангийн цэгүүд.....	3
Хүснэгт 2. Төслийн байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	10
Хүснэгт 3. 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал.....	12
Хүснэгт 4. Төслийн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ	13
Хүснэгт 5. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	15
Хүснэгт 6. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ	16
Хүснэгт 7. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	18
Хүснэгт 8. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	19
Хүснэгт 9. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	20
Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	21
Хүснэгт 11. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	22
Хүснэгт 12. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	24

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байршлын зураг	4
---	---

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Төслийн нэр: "Айлтын жалга-1, Улаан-Эрэгийн дарагдмал алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах" төсөл

Төслийн зорилго: Төсөл хэрэгжүүлэгч "Их ундарга майнинг" ХХК нь Төв аймгийн Заамар сумын нутагт орших MV-011430 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй, Айлтын дээд хэсэг алтны шороон ордод олборлолтын үйл ажиллагааг бүрэн явуулж дууссан байна. 2019 онд тус талбайд хайгуулын ажлыг хийж Улаан-Эрэгийн дарагдмал болон Айлтын жалга-1 алтны шороон ордод алтны нөөц тогтоосон байна. "Их ундарга майнинг" ХХК нь шороон ордын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулж байсан туршлагатай компани бөгөөд уг тогтоосон нөөцөд тулгуурлан олборлолтын ажлыг 2020 оноос явуулж байгаа болно.

Иймд уг ордыг Монгол Улсын хууль, холбогдох дүрэм журмын хүрээнд эдийн засгийн хувьд үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэйгээр уурхайн ашиглалтыг явуулж улмаар улс, орон нутгийн эдийн засгийн өсөлтөд бодитой хувь нэмэр оруулах, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмыг нэвтрүүлэх, орон нутгийн ард иргэдийг ажлын байраар хангах, уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлтийг бүрэн хийх, орон нутагт хүлээлгэн өгөх зэрэгт энэхүү төслийн зорилго оршино.

1.1. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

"Их ундарга майнинг" ХХК нь 2017 онд байгуулагдсан бөгөөд Монгол улсын 9011702110 тоот бүртгэлийн дугаар бүхий аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээтэй.

Монгол Улсын Ашигт малтмалын тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийг үндэслэн Төв аймгийн Заамар сумын нутагт орших Туулын баруун дэнж нэртэй MV-011430 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй 227 гектар бүхий талбайд хуульд заасан нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал ашиглах зөвшөөрлийг 2037.02.12 хүртэл авсан байна.

1.2. Төслийн байршил

"Их ундарга майнинг" ХХК-ны MV-011430 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Туулын баруун дэнж нэртэй талбай нь Төв аймгийн Заамар сумын Хайлааст багийн нутагт байрлах бөгөөд сумын төвөөс баруун хойш 22 км, Улаанбаатар хотоос баруун хойш 250 км зайд тус тус оршино. Талбай нь номенклатурын хувьд L-48-126 нэрэлбэрт байрладаг.

- Талбайн хэмжээ: 227 гектар
- Талбайн байр зүйн зургийн нэрэлбэр: L-48-10

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн булангийн цэгүүд

№	Уртраг			Өргөрөг		
	Градус	Минут	Секунд	Градус	Минут	Секунд
1	104	33	46.02	48	22	51.83
2	104	33	46.02	48	23	31.83
3	104	32	36.03	48	23	31.83
4	104	32	36.03	48	23	13.83
5	104	32	1.02	48	23	13.83
6	104	32	1.02	48	22	51.83

“Их ундарга майнинг” ХХК
Улаан-Эрэгийн дарагдмал болон Айлтын
жалга-1 алтны шороон орд
Ордын байршил

Зураг 1. Төслийн талбайн байршлын зураг

1.3. Уурхайн жилийн хүчин чадал, горим ба ашиглалтын хугацаа

2019 онд “Их ундарга майнинг” ХХК тус талбайд өөрийн хөрөнгөөр хайгуулын ажлыг хийж Улаан-Эрэгийн дарагдмал орд болон Айлтын жалга-1 алтны шороон ордод алтны нөөц тогтоосон байна. Ордын геологийн нөөцийг Улаан-Эрэгийн дарагдмал ордод В+С зэрэглэлээр 65.64 мян.мЗ элс буюу 53.21 кг алтны нөөц /химийн цэврээр/, Айлтын жалга- 1 ордод тогтоож В+С зэрэглэлээр 32.00 мян.мЗ элс буюу 13.43 кг алтны нөөц /химийн цэврээр/, талбайн хэмжээнд В+С зэрэглэлээр 97.0 мян.мЗ элс буюу 66.44 кг алтны нөөц /химийн цэврээр/-ийг тогтоож Улсын нөөцийн нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгүүлсэн байна.

Ордыг ил аргаар ашиглах бөгөөд ил уурхайн хүрээнд нийт 2.75 сая.мЗ уулын цул багтаж, ил аргаар ашиглах үеийн хаягдал, бохирдол тооцсоноор нийт үйлдвэрлэлийн нөөц 117.3 мян.мЗ элс болж байна. Ил уурхай жилд 50.0 мян.мЗ элс олборлох хүчин чадалтай ажиллах ба уурхайн ашиглалтын хугацаа 2-р жил байна.

Төсөл хэрэгжсэнээр 2.01 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийж 71 хүний ажлын байр бий болох бөгөөд улсын төсөвт 948.7 сая төгрөгийн татвар төлж 2.56 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажиллахаар байна.

2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1. Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга

Энэ орчны уур амьсгал бүрэлдэн тогтох онцлог нь баруунаас зүүн рүү чиглэлтэй Цээлийн уудам цэлгэр хөндий, өмнө болон зүүн баруунаараа Их Загцаг болон Их Сэрвэн уулс зэрэг бэсрэг уулсаар хүрээлэгдсэн тэдгээрийн эхнээсээ бэлрүүгээ талбиун болсон 2 талаараа дэнж хэрчигдэл бүхий төдийлөн гүн биш ам жалганууд нь эндхийн ерөнхий болон бичил уур амьсгал бүрэлдэх дэвсгэр гадаргын нэгэн зүй тогтол болж байна. Энэ нь агаар мандлын ерөнхий орчил урсгалд төдийлөн нөлөөлөхгүй харин орон нутгийн бичил салхи агаарын урсгал үүсэхэд нөлөөлөх тал бий.

Жилийн дундаж агаарын температур $-0.3-0.5^{\circ}\text{C}$ хооронд байдаг нь уулын энгэр бэл, өндөрлөг уужим амнууд хавьд өргөн хоолойгоос сэрүүн Туул голын хөндий учир багавтар цэвдэгтэй, хөрсний хөдлөлт харьцангуй их болдог. Мөн голын хөндийн салхины улмаас жаварлаг хайруу, гол уулын хөндийн салхины нөлөөтэй байх бичил уур амьсгалын онцлогтой. Агаар, хөрсний температурын хоног ба жилийн явц нь нар улирлаа дагаж байдаг. Тухайлбал агаарт 7 дугаар сард 18.0°C байхад хамгийн хүйтэн 1 дүгээр сард -24.0°C байдаг. Хаврын дулааралт, намрын сэрүүсэлтийн явц эсрэг тэсрэг дулаан хүйтний тэгш хэмийн явцтай эх газрын уур амьсгалын нэгэн онцлог юм. Эндхийн уур амьсгал нь эх газрын эрс тэс, хахир ширүүн, хуурайдуу хүйтэвтэр жилийн 4 улирлын хэв шинжийн онцлогтой. Зуны улиралд хур бороо ихэсдэг. Харин намрын улирал зуны улирлын төгсгөлөөс 11 -р сарын 6 хүртэл үргэлжлэх ба энэ үед хүйтэн нэмэгдэж, цас мөс үүсэн, газар шороо хөлдөж эхэлдэг.

Агаарын чанар, түүнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, түүнийг бууруулах арга хэмжээний товч тодорхойлолт

Төслийн үйл ажиллагааны үед орчны агаарын чанарт дараах байдлаар нөлөөлж болзошгүй.

- Барилга байгууламж барих, элс олборлох, хөрс хуулах, хөрс тээвэрлэх гэх мэт үйл ажиллагааны үед тоосжилт үүснэ.
- Уулын ажлын хөрс хуулалт, тээвэрлэлт, овоолгоос жилд 289 тн тоос үүсэж агаар бохирдуулахаар байна.
- Уурхай дахь тээврийн хэрэгсэл болон автомашины хөдөлгүүрийн дутуу шаталтын хий нь агаар орчныг хорт хийгээр бохирдуулж болзошгүй.
 - Тоосжилт, хорт хийн ялгаралт, тэсэлгээнээс үүдэх дуу шуугиан гэх мэтээс шалтгаалан төсөл хэрэгжих орчны айл өрхийн амгалан тайван байдал алдагдаж, эрүүл мэндэд нь сөргөөр нөлөөлж болзошгүй.

Агаарын чанарт төслийн дээрх үйл ажиллагаанаас үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад дараах арга хэмжээг авна.

- Тоосжилт болон агаар бохирдуулагч хийнүүдийн хэмжилт судалгааг тогтмол хийж, хяналт тавих, Стандарт шаардлагад заасан хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй байх арга хэмжээ авах;
- Хөрс хуулж овоолго хийх ажлыг аль болох цөөн хоногт багтаахаар зохион байгуулах;
- Тоосжилт тархах хүрээ ачиж, тээвэрлэх, буулгах газраас 50-100 м орчимд байхаар зам, овоолгын байршлыг оновчтой сонгох, улмаар байнгын ажлын байрнаас зайдуу байршуулах хэрэгтэй.
- Уурхайн дотоод тээвэрлэлтийн автозамуудыг тоос бага гаргадаг материалаар өнгөлөх, байнга усалж байх, ялангуяа тоосжилт, шороон шуурганы гаралт нэмэгддэг хуурайшилттай хаврын улиралд төслийн талбайг усаар норгох, чийглэх, өвөл нь автогрейдрээр тэгшлэх, орсон цасыг замын элстэй хольж, тэгшлэн дагтаршуулах;

- Төслийн талбайн хэмжээнд олон салаа зам гаргахгүй байх, хөрс тээвэрлэсэн автомашиныг хучиж, хөрс, элсний тоос салхинд хийсэж, агаар орчинд тархахаас урьдчилан сэргийлэх;
 - Уурхайд ашиглах тоног төхөөрөмжийн сонголтыг хийхдээ ялгаруулалтын стандартууд болон түлш зарцуулалтын үр ашгийг нь харгалзан үзэх.
 - Техник тоног төхөөрөмжийн үзлэг, шалгалтыг тогтмол явуулж, засвар үйлчилгээг цаг тухайд нь хийж гүйцэтгэх.
 - Тээврийн хэрэгсэлд хорт хийг бууруулах шүүлтүүр суурилуулах.
 - Тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж, тосыг тогтоосон хугацаанд нь сольж байх

Газрын гадарга, хэвлий, түүнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, бууруулах арга хэмжээний тойм
“Айлтын жалга-1 болон Улаан-Эрэг”-ийн дарагдмал алтны шороон ордын олборлолтын үйл ажиллагаанд дараах чулуулгууд өртөнө. Төслийн олборлолтын үйл ажиллагааны нөлөөллөөр уурхайн хэмжээнд нийт 25,1 га талбайг хамарсан дунджаар 20 м-ийн гүнтэй ухаш үүснэ. Сөрөг нөлөөллийн үнэлгээний тооцооноос үзэхэд төслийн үйл ажиллагаанаас газрын гадарга, геологийн тогтоцд үзүүлэх нөлөөлөл нь сул зэрэглэлд хамарч байна. Ашигт малтмал олборлох явцад газрын гадарга, газрын хэвлий ихээхэн эвдрэлд орох бөгөөд сөрөг нөлөөллийг арилгахын тулд дараах арга хэмжээнүүдийг авах хэрэгтэй.

Үүнд:

- Энэхүү тайлангийн эрхзүйн мэдээллийн хэсэгт бичигдсэн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн стандартуудыг баримтлах
- Тайлангийн төгсгөлд бичигдсэн нөхөн сэргээлтийн төслийг хэрэгжүүлэх

Хөрсөн бүрхэвч, түүнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, бууруулах арга хэмжээний товч тодорхойлолт

Төв аймгийн Заамар сумын нутагт байрлах MV-011430 лицензийн талбай болон нөлөөллийн бүсийн хэмжээнд хөрсний төлөв байдлыг тодруулах зорилгоор хээрийн судалгааг 2020 онд хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд: хөрсний гадаргын төлөв байдал, хөрсний үе давхаргын морфологи шинж чанар, хөрсний үржил шимийн түвшин, хөрсний хими, физик шинж чанарыг тодруулах зорилгоор 3 зүсэлт, 1 ухалт хийн хөрсний 3 ширхэг дээж авсан, хөрсний ижил хэв шинжийг харгалзан бусад талбайнуудад хөрсний гадаргын бичиглэл хийлээ.

Алтны шороон орд орчмын хөрс уулын хүрэн шороон хөрс, урвалын орчин шүлтлэг (рН 6,25-8,10) ялзмагийн агууламж 0,7-27,6%, элсэнцэр, хар хүрэн хөнгөн механик бүрэлдэхүүнтэй, бөөмөнцөр бүтэцтэй хөрс болно.

Төслийн үйл ажиллагааны улмаас хөрсөн бүрхэвчинд дараах байдлаар сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ.

- Уурхайн ашиглалтын хугацаанд нийт 50446,04 сая.м3 хөрс хуулна.
- Хүн, машин техникийн хөдөлгөөнөөс олон салаа зам гарч, хөрсний шороо суларч, элэгдэл эвдрэлд өртөх талбайн хэмжээ нэмэгдэж болзошгүй.
- Бензин, тос, дизелийн асгаралт, шүүрэлт мөн үйлдвэрлэлийн болон, ахуйн хэрэглээний хог хаягдлаас хөрсний бохирдол үүснэ.

Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

- Жил бүрийн уулын ажлын төлөвлөгөөнд нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээг тодотгон, шаардагдах зардлыг тооцож байх
- Нөхөн сэргээгдэж буй газар, түүний хүрээлэн буй орчин нь олборлолтын дараа байгалийн

тэнцвэрт байдлаа хадгалсан, унаган төрхөндөө ойртсон, хүн, амьтны эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй байх нөхцөлийг аль болох эртнээс төлөвлөх, уурхайн ашиглалттай зэрэгцүүлэн эхлүүлэх

- Гадаад овоолго хийх талбайг үржил шим багатай, байгалийн нөлөөгөөр эвдэрсэн, гуу жалгатай газрыг сонгон орчны гадаргуутай ландшафтын хэлбэршлийн хувьд нэгдмэл бүтэц бий болгоход анхаарах нь чухал.
- Нөхөн сэргээлтэд хэрэглэх үржил шимт хөрсийг үер бороо, уруйн усанд зөөгдөж урсахааргүй суваг шуудуу жалганы голдирлоос зайдуу газарт хийж түрж овоолго хийх хэрэгтэй
- Хөрсний эмзэг шинж чанарыг харгалзан олборлолтын эхнээс авто замын сүлжээг оновчтой зохион байгуулах, тогтсон маршрутаар, цуваа байдлаар механизм, техник тоног төхөөрөмж, материалыг тээвэрлэх

Ургамлан бүрхэвч, түүнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний товч

Төслийн талбай нь ургамал газарзүйн мужлалаар Евро азийн шилмүүст ой, нуга хээрийн их муж, чийглэгдүү хэвшинжийн Дорнод Азийн муж, Орхон-Туулын нам уулсын тойрогт хамаарагдана (Монгол улсын Үндэсний атлас, 2009). Монгол орны физик газарзүйн мужлалаар Хангайн уулт их муж, Орхон Туулын савын бэсрэг уулсын муж, Орхон-Ерөө голын тойрогт багтана (Даш, 2000).

Уулын хээрийн энэ бүс нутагт үетэн-алаг өвст, үетэн-шарилжит, сөөг-алаг өвст бүлгэмдлүүд зонхилоно. Эдгээр бүлгэмдлүүд дотор хялгана, биелэг өвс, шарилж зонхилохоос гадна харгана, тавилгана, боролзгоно, зарим газартаа одой хайлаас зэрэг ургамлууд уулын бэл хажуу, дээд хэсэг, гуу жалгаар ургана. Мөн хэсэг газарт дэрст бүлгэмдэл тохиолдоно.

Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөллийн эх үүсвэр нь олборлолтын үйл ажиллагаа, дотоод болон тээвэрлэлтээс үүсэх тоосонцор, олборлолтын үйл ажиллагаанаас үүсэх ухаш, гадаад овоолго болон бусад объектын нөлөөгөөр ургамлан нөмрөг устах буюу доройтолд орно.

Төсөл хэрэгжиж дууссаны дараа нөхөн сэргээлтийн зөвлөмжид заасны дагуу мэргэжлийн байгууллагын тусламжтайгаар биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийж гүйцэтгэх хэрэгтэй.

Усан орчин, түүнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний товч

Гадаргын ус: Судалгааны талбайд Орхон голын баруун цутгал болох Туул гол нь талбайн хамгийн том гол юм. Туул гол нь нийтдээ 600 орчим км бөгөөд өргөн нь 1-4 км хооронд хэлбэлзэж байдаг.

Талбайн хэмжээнд Хайлааст, Баянгол, Хар бух, Ар Наймган зэрэг маш олон цутгалууд бий боловч ордын хэмжээнд Туулын гол руу зүүн гар талаар нь цутгаж байгаа Өвөр Тээлийн гол юм. Энэхүү цутгалын хөндий нь хуурай сайртай, зөвхөн цас хайлсны дараа болон ширүүн борооны дараа богино хугацааны горхи урсана.

Ордын орчимд Туул голын хөндий нь тэвш маягийн хэлбэртэй, 0.8-2.5 км өргөнтэй арай огцом налуу баруун, налуувтар зүүн энгэртэй. Гольдрил нь ихээхэн тахиралдсан байх ба олон тооны цутгал болон арлуудтай. Гольдрилын өргөн нь 30-100 м, гүн нь 0.5-1.6 м хааяа 2.2 м хүрнэ. Урсгалын хурд секундэд 0.3-1.1 м. хөндийн гадаргын хэвгийг 0.001- 0.002. Туул голын ус нь цас борооны ус нэмэгдэж үерлэх үед шаврын хольц нэмэгдснээс шаравтар өнгөтэй байдаг бол хамгийн цэвэр үедээ ногоовтор өнгөтэй байдаг нь Улаанбаатар хотын хэрэглээнпий усыг цэвэршүүлсний дараа нийлүүлсэнтэй холбоотой.

Айлтын жалга-1, Улаан-Эрэгийн дарагдмал алтны шороон орд нь Монгол орны гидрогеологийн дүүрэгчлэлээр хойд системийн Туул голын ай савд багтдаг. Гидрогеологийн хойт

системийн ай савуудад ихэвчлэн газар доорх усны грунтын ус зонхилон тархсан байдаг. Энэ сав газар нь томоохон суурин газруудын төвлөрсөн усан хангамжийг шийдэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

Уурхайн үйл ажиллагааны улмаас гүний усны хомсдол үүсэж, гол горхи ширгэх зэрэг сөрөг нөлөө гарч магадгүй. Шүүрлийн усыг тогтмол ажиглаж, шүүрлийн усаар зам талбайг услах, технологид хэрэглэх зэргээр ашиглана.

Нийгэм эдийн засаг, учруулах нөлөөлөл

Айлтын жалга-1 болон Улаан-Эрэгийн дарагдмал алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах төсөл нь Төв аймгийн Заамар сумын нутаг дэвсгэрт хэрэгжихээр төлөвлөгдөж байгаа.

Төв аймгийн Заамар сум

Тус сум нь Улаанбаатар хотоос 180 км, Төв аймгийн төвөөс 225 км алслагдан оршдог бөгөөд 280.3 мянган га нутаг дэвсгэртэй. Заамар сум нь 2012 оны байдлаар 1563 өрх, 5345 хүн, 193 631 толгой мал тоолуулсан байна. Суманд 9 болон 12 жилийн дунд сургуульд 1200 гаруй сурагчид, МСҮТ-д 400 гаруй оюутан суралцдаг ба 160 гаруй багш ажилладаг. Мөн хүн эмнэлэг, мал эмнэлэг, цэцэрлэг ясли, соёл урлагийн цогцолбор, халуун ус, саун, үсчин, худалдаа, үйлдвэр үйлчилгээний цэгүүд, газар тариалангийн чиглэлийн компани, хоршоо, нөхөрлөл, ХААН банк, Холбооны салбар зэрэг 20 орчим аж ахуйн нэгж, 20 гаруй худалдаа үйлчилгээний цэг, уул уурхайн үйл ажиллагаа эрхэлдэг 14 аж ахуйн нэгж байдгаас гадна жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх зорилгоор талх нарийн боов, оёдол эсгүүр, эсгийний, мод модон эдлэлийн цех, блок хавтангийн цехүүд тус тус ажиллаж байна.

Төслийн татвар хураамжаар орон нутгийн орлого нэмэгдэх бөгөөд үүний үр дүнд тухайн орон нутгийн нийгмийн үйлчилгээнд хөрөнгө оруулалт болно.

- Уурхайн нүх, овоолго, барилга байгууламж, зам зэрэг нь бэлчээрийн 25.1 га талбайг эзэлнэ.
- Төсөл хэрэгжих бүх жилийн хугацаанд НӨАТ, НДШ, ХАОАТ, ашгийн татвар, үл хөдлөх хөрөнгийн татвар, тусгай зөвшөөрлийн төлбөр, байгалийн баялаг ашигласны төлбөр, ашгийн татвар гэх мэт татварыг улсад төлнө.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

Төв аймгийн Заамар сумын нутагт "Их ундарга майнинг" ХХК-ийн хэрэгжүүлж буй Айлтын жалга-1, Улаан-Эрэгийн дарагдмал алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах төслийн хувьд байгаль орчны төлөв байдал, байгаль орчны эрх зүйн байдал зэрэг нь байгаль орчныг хамгаалах асуудалтай хэрхэн уялдах, төслийн үйл ажиллагаанаас хамрах нутаг дэвсгэрийн орчны бүрдэл хэсгүүдэд төслийн хэрэгжих үе шат бүрийн үйл ажиллагааны нөлөөлөл, түүнчлэн төслийн гол нөлөөллийг үнэлэн тогтоов.

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээг Монгол улсын Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, байгаль орчны эрх зүйн баримт бичгүүдэд тулгуурлан, БОНХЯ-наас гаргасан Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний аргачилсан заавар /2014/, байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээнд өргөн хэрэглэгддэг матриц, магадлан жагсаах, давхцуулан зураглах, загварчлалын арга, харьцуулсан судалгааны арга, зэргийг ашиглан хийж гүйцэтгэлээ.

Хүснэгт 2. Төслийн байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Сөрөг нөлөөлөл үүсэж болзошгүй нөхцөлүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга зам
<i>Агаарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл</i>	
Алтны шороон ордыг ашиглах үед хөрс хуулах, элс олборлолт, тээвэрлэлт, үйлдвэрийн үйл ажиллагаанд өртсөн ухааш, овоолгын талбай зэргээс салхинд хийсэх тоос агаар орчныг бохирдуулахаас гадна техник тоног төхөөрөмжийн дуу чимээ, ахуйн хог хаягдал, бохирын үнэр нь хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлнэ.	<ul style="list-style-type: none"> - Хөрс хуулж овоолго хийх ажлыг аль болох цөөн хоногт багтаахаар зохион байгуулах. - Тоосжилт болон агаар бохирдуулагч хийнүүдийн хэмжилт судалгааг тогтмол хийж, хяналт тавих. - Төслийн талбайн хэмжээнд олон салаа зам гаргахгүй байх, хөрс тээвэрлэсэн автомашиныг хучиж, хөрс, элсний тоос салхинд хийсэж, агаар орчинд тархахаас урьдчилан сэргийлэх. - Уурхайн дотоод тээвэрлэлтийн автозамуудыг байнга усалж байх, ялангуяа тоосжилт, шороон шуурганы гаралт нэмэгддэг хуурайшилттай хаврын улиралд төслийн талбайг усаар норгох, чийглэх. - Хучлага ашиглах - Тээврийн хэрэгслийн дээд хурдыг 40 км/ц-аас хэтрүүлэхгүй байвал замаас үүсэх тоосжилтын 44 хувиар бууруулна.
<i>Хөрс, ургамалан бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл</i>	
Төслөөс уурхайн карьер ба овоолго үүсгэх, барилга байгууламж барих, зам, шугам сүлжээ тавих зэрэг үйл ажиллагаагаар нийт 25.1 га талбай эвдрэлд орохоос уурхайн шууд олборлолтод өртөх 14.1 га талбайн ургамалан нөмрөг хөрсөн бүрхэвчтэй хамт хуулагдан, шууд нөлөөлөлд өртөж үгүй болно. Энэ нь төслийн нийт талбай нь 11.5 хувийг эзэлж	<ul style="list-style-type: none"> - Хөрсөнд шатах тослох материал алдагдахаас сэргийлж гэмтэл, эвдрэлтэй машин техникийг ажлын талбайд гаргахгүй байх, ашигласан тос, аккумулятор, дугуй зэргийг нийлүүлэгчид гэрээний дагуу буцааж өгөх, - Уурхайн технологийн дотоодын болон гадаад тээвэрлэлт үйлчилгээний зориулалтын тээврийн хэрэгслийн зорчих сайжруулсан зам, талбайг иж бүрэн тэмдэгжүүлэн, тээврийн хэрэгсэл, уулын машин механизмын хөдөлгөөнийг заасан маршрутаар хязгаарлах, - Уурхайн олборлолтод өртөх талбайн ургамлын бүрхэвч бүхий өнгөн хөрсийг хуулж, нөхөн сэргээлтэд зориулан стандартын дагуу хадгалж, ашиглах - Хэт хуурайшилттай, салхи ихтэй нөхцөлд газрыг чийглэж

Сөрөг нөлөөлөл үүсэж болзошгүй нөхцөлүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга зам
байна. Мөн техникийн засвар үйлчилгээ, хог хаягдлын цэг зэргээс хөрс, ургамал	усалж байх -Хог хаягдлын цэгийг тогтмол ариутгаж, орон нутгаас заасан хогийн цэгт хүргэж байх
<i>Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл</i>	
Айлтын жалга-1, Улаан-Эрэгийн дарагдмал алтны шороон ордыг олборлох төслийн хэрэгжилтийн үе шатуудад газрын болон гадаргын усны чанарт нөлөөлж бохирдуулах эх үүсвэр дунд зэрэг юм. Төслийн хугацаанд нийт 133,859.26 мян.м3 ус шаардагдах ба үүний 79% эргэлтийн нуураас эргүүлэн ашиглаж 21% буюу 28111.4 мян.м3 усыг нөхөн сэлбэнэ. Төслийн талбайд гаргасан гүний худгаар ахуйн хэрэгцээгээ хангах бөгөөд баяжуулах үйлдвэрийн усыг 3.2 км-т байх Туул голоос насосоор татаж хангана.	-Шүүрлийн усыг хуримтлуулан технологийн усны хэрэглээнд ашиглах, зам усалгаанд ашиглах, Байгаль орчныг хамгаалах, цэвэр усны нөөцийг хэмнэх зорилгоор үйлдвэрийн технологийн усан хангамжид хэрэглэгдэх усыг хуримтлуулж, цэвэршүүлэх замаар эргүүлэн ашиглах -Бохир ус, элдэв хог хаягдлыг сайр, судгийн голдиролд хаяж, бохирдол бий болохоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг талбайд аливаа үйл ажиллагаа явуулж эхлэхээс анхааран хэрэгжүүлэх шаардлагатай -Ундны усны эх үүсвэрт тогтмол хими-бактериологийн шинжилгээ хийлгэж, шаардлага хангаж байгаа эсэхийг тогтмол хянаж байх -Ахуйн хэрэглээний ус зөөлрүүлэгч төхөөрөмжийг цаг тухай бүрд нь шинэчлэн засварлаж байх
<i>Хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл</i>	
Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилт, дуу чимээ нь хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлнэ.	- Ажилтан нь хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслээ тогтмол хэрэглэж хэвших - Ажилтнуудаа нэгдсэн журмаар эмнэлгийн үзлэгт хамруулах

4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Зорилго: Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ)-ний гол зорилго нь төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах хэмжээг төлөвлөхөд оршино. Ингэхдээ тухайн арга хэмжээ бүрийг төсөл хэрэгжүүлэгч нь хэрэгжүүлж чадахуйц, бодитойгоор төлөвлөх нь чухал.

Гол зорилтууд:

- Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүд болон хүний эрүүл мэнд, нийгэм-эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулахад зайлшгүй хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөх;
- Төслийн үйл ажиллагаанаас агаар, хөрс, усан орчин болон ажлын байрны нөхцөлд хэрхэн нөлөөлж байгаа талаар хяналт шинжилгээ явуулах арга хэмжээг төлөвлөх;

Хүснэгт 3. 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал

№	Ажлын нэр	Зардал
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	2,250,000
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	6,705,000
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө	9,192,555
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	-
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	-
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	2,875,000
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	3,306,800
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	1,700,000
10	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	-
Нийт зардал		26,029,355

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ, ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн үйл ажиллагаанаас үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх үүднээс дараах арга хэмжээг бид хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Хүснэгт 4. Төслийн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Агаарын чанар	Агаарын тоосжилтыг бууруулах зорилгоор дотоод тээврийн замыг тогтмол усалж байх Ажлын байранд тоос, хорт хий үүсгэгч бусад эх үүсвэрүүдийн орчимд дотоод мониторинг хийж холбогдох арга хэмжээ авч байх Машин механизмын дутуу шаталт хөдөлгүүрийн үйл ажиллагаа бүрэн явагдаж байгаа эсэхэд хяналт тавьж оношилгоо, засвар зэргийг байнга хийх шаардлагатай	Хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэнд	м Удаа Удаа	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах Үйл ажиллагааны зардалд тусгах Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			Жилд 1 удаа Жилд 1 удаа	“Агаарын тухай”, • “Агаарын бохирдын тухай төлбөрийн тухай” хууль MNS 0017- 2-3-16:1998 (суурьшлын хэсгүүдэд) MNS 4585:2016 Агаарын чанар, Техникийн ерөнхий шаардлага.
2	Гадаргын ба газрын доорх усны НӨӨЦ	Усны тухай хуулийн 28.4 заасны дагуу ус ашиглах дүгнэлт гаргуулан ус ашиглах гэрээг байгуулан, төлбөрөө төлнө.	Төслийн талбайд					Жилд 1 удаа	“Усны тухай хууль”
3	Хөрсөн бүрхэвч	Тээврийн хэрэгсэлийн хөдөлгөөний маршрутад орон нутгийн нэгэнт үүссэн замуудыг хамруулах, аль болох бага зайд шинэ зам үүсгэхээр төлөвлөлт хийх	Олборлолтын талбайгаас- баяжуулах цех хүртэл 10 м өргөнтэй 250м, 460м урт замууд		Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			Жилд 1 удаа	MNS 5850:2019. “Хөрсний чанар, Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын

“ИХ УНДАРГА МАЙНИНГ” ХХК -ийн ТӨВ АЙМГИЙН ЗААМАР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
 “АЙЛТЫН ЖАЛГА-1, УЛААН ЭРЭГИЙН ДАРАГДМАЛ АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ”
 ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2026

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
		Агуулах овоолгууд зэргийн ойролцоо болон хөрсний төрлийг харгалзсан мониторингийн цэгүүдэд дээж авч шинжилгээ хийлгэж, дүгнэлт гаргуулж ажиллах	Төслийн талбайд		Орчны хяналт шинжилгээний зардлаас				зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
4	Ургамалан нөмрөг	Үйл ажиллагааны нөлөөлд өртөөгүй газруудад зөвшөөрөлгүй автомашин, машин механизмуудын хөдөлгөөнийг хориглох	Ургамалан нөмрөг	Удаа	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			Тухай бүр	
5	Нийгэм-эдийн засаг	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын ажлын хувцас, багаж хэрэгслээр бүрэн хангах	Ажилчид	Удаа	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			Жилд 1 удаа	MNS ISO 13688:2000, ■ХААЭА. Хамгаалалтын
		Уурхайн ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт жил бүр хамруулах	Ажилчид	Удаа	2250.000			Жилд 1 удаа	хувцас, Ерөнхий шаардлага Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
Нийт						2250000			

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2026 онд техникийн нөхөн сэргээлтээр хийх ажлын хэмжээ нийт 67.1 мян.м³ байх бөгөөд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээг дараах хүснэгтэд үзүүлээ.

Хүснэгц 5. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян. төг	Нийт зардал, мян. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Эвдэрсэн болон ашиглалт явуулсан талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх	Дэнжилсэн хана мөргөцгийг налуулах, хэлбэршүүлэх	Га	5.01		6,705.0	2026 онд	Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, Нэр томъёо, тодорхойлолт MNS5914:2008
	Нийт					6,705.0		-

7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 6. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Арга хэмжээний цар. хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжиын зардал, төг	Нийт зардал, мян төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1		3	4	5	6	7	8
1	Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө	Орон нутагтай хамтран ажиллах хүрээнд	Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах мэргэжлийн байгууллагаар боловсруулах			9,192,555	2026 он	-
	Нийт					9,192,555		

8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийг хэрэгжүүлэх явцад нүүлгэн шилжүүлэх болон нөхөн олговор олгох арга хэмжээ хийгдээгүй болно.

9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 7. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Археологийн дурсгал	Хэрэв уурхайн үйл ажиллагааны үед Археологийн болон палеонтологийн ховор түүхийн дурсгалт олдворууд гарч ирвэл төрийн холбогдох байгууллагуудад заавал мэдэгдэх ёстой.	Уурхайн ашиглалтын нийт талбайн хэмжээнд		Тухайн үед нь шийдэх		Үйл ажиллагааны турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль /2014 оны 05 сарын 15-ны өдрийн шинэчилсэн найруулга /Бусад холбогдох салбарын яамнаас гаргасан дүрэм журмууд
2	Палеонтологийн дурсгал							
Нийт								

10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 8. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар. хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1		3	1	5	6	7	8
1	Байгалийн давтагдашгүй хүчин зүйл болох	Байгалийн аюул гамшгийн үед авах арга хэмжээний талаар сургалт зохион байгуулах	Уурхайн нийт ажилчид	1 удаа	Уурхайн үйл ажиллагааны зардалд тусгах		Төсөл хэрэгжих хугацаанд, тогтмол	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
2	Галын аюул гарах	Ажиллагсдыг цахилгаан хэрэгсэлтэй харьцаж ажиллах арга ажиллагаанд сургаж, гал түймрийн үед хэрхэн ажиллах талаар сургалт зохион байгуулах	Уурхайн нийт ажилчид	1 удаа	Уурхайн үйл ажиллагааны зардалд тусгах		Төсөл хэрэгжих хугацаанд, тогтмол	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, /шинэчилсэн найруулга/ Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль MNS 5566:2005 Гал түймрээс хамгаалах, аж ахуйн нэгж байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгсэлийн зайлшгүй байх шаардлага, норм MNS4244-94 Галын аюулгүй байдлын ерөнхий шаардлага
		Гал унтраагуурын бэлэн байдалд, баталгаажилт хийлгэсэн байх	Төслийн талбайд	удаа	Уурхайн үйл ажиллагааны зардалд тусгах		Төсөл хэрэгжих хугацаанд, тогтмол	
3	Осол эрсдэл үүсэх	ХАБЭА-г хамгаалах зорилгоор нийт ажилчдад ажлын хувцас, бээлий, малгайгаар хангах	Уурхайн нийт ажилчид	хүн	Уурхайн үйл ажиллагааны зардалд тусгах		Төсөл хэрэгжих хугацаанд, тогтмол	
Нийт						-		

11. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 9. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Ахуйн	Хог хаягдлын менежментийг зохистой төлөвлөн үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх буюу S3 зарчмыг баримтлан ажиллах	Хог хаягдал				Төсөл хэрэгжих хугацаанд	Хог хаягдлын тухай хууль Ариун цэврийн тухай хууль, Хог суурины усан хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль, Хог хаягдлыг ангилан ялгаж хаях журам
		Ажилчдын оффис хэрэглээнээс гарах (цаас, хуванцар хаягдал)-ыг нэгдсэн хогийн цэгт хуримтлуулан зайлуулж байх	Хог хаягдлын цэг	Удаа	Дотоод зардлаар	Төслийн хугацаанд		
		Зуны улиралд хогийн сав болон ажилчдын амьдрах байр, гал тогоонд хортон шавжийн ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийлгэх	Төслийн талбайд	Удаа	500.0	Жилд 1 удаа		
		Ахуйн бохир ариутгах, халдваргүйжүүлэх, задлах бодис худалдаж авах зардал	Төслийн талбайд	Удаа	2375.0	Жилд 1 удаа		
2	Аюултай	Уурхайгаас гарсан хог хаягдлын мэдээллийг сумын байгаль хамгаалагчид өгч хог, хаягдлын мэдээллийн санд бүртгүүлнэ.	Төслийн талбайд	Удаа	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	Тогтмол	Хог хаягдлын тухай хууль	
Нийт						1 2875.0		